

Tábor 1520-1620

ve stavu královských měst

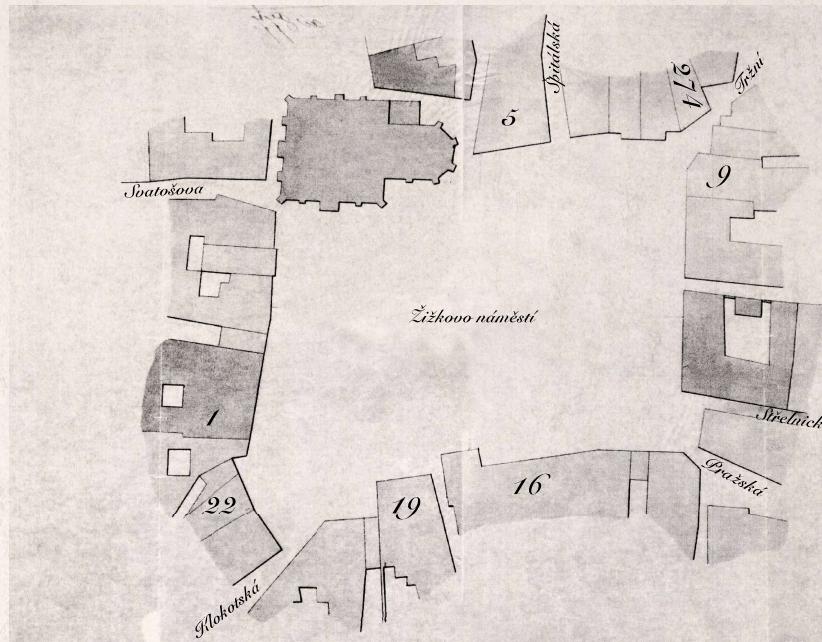
Za vlády krále Ludvíka Jagellonského Tábor zůstával oporou městského stavu v Čechách v jeho sporech se šlechtou. Kromě zbraní vedli táborští i slovní přestřelku s nejvyšším kanclérem Ladislavem ze Šternberka, který sídlil na blízké Bechyni. V srpnu 1522 navštívil Tábor sám král, ale urovnat všechny rozepře se mu nepodařilo. Brzy poté padl v bitvě s Turky.

Vůči politice nového krále Ferdinanda I. Habsburského rostly postupem let nesouhlas. Když panovník vyzval královská města, aby přispěla na válku proti luteránům v německých zemích, přešel Tábor do vzpoury. Luteráni však válku prohráli a Ferdinand I. zúčtoval i s domácím odbojem. V srpnu 1547 nemilosrdný královský soud připravil Tábor o všechna privilegia. Město zaplatilo vysokou pokutu a ztratilo pozemkový majetek. Až roku 1561 dostala táborská obec některé pozemky zpět, aby mohla zajistit péči o chudé a nemocné.

V následujících desetiletích se táborští do politických dobrodružství nepouštěli. Poctivě platili daně, v letech 1613–1614 hostili královské úřady, neboť v Praze řídila morová epidemie. Roku 1611 poslušně otevřeli brány pasovskému vojsku, jež táhlo do Prahy na výzvu krále Rudolfa II. Když se ale v květnu 1618 nekatolické stavové opět vzepřeli habsburské vládě, Tábor se stal hlavní pevností vzbouřenců na jihu Čech. Posílený plukem nizozemských žoldnéřů odolával od 18. listopadu 1620 po celý rok obležení císařského generála Baltasara Marradasa. Teprve konec naději na příchod pomocí zvenčí vedl ke kapitulaci města.

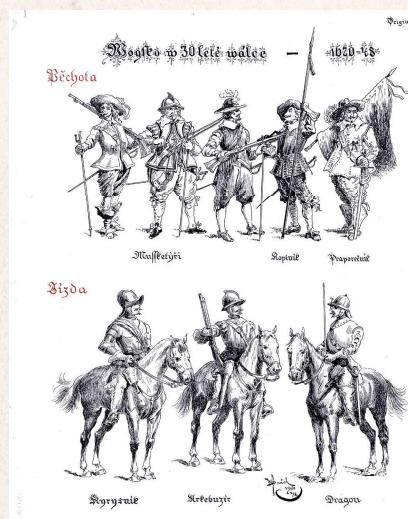

Cechovní známení postříhačů se stylizovaným vyobrazením krále Ludvíka Jagellonského na stropě kostela Proměnění Páně na hoře Tábor

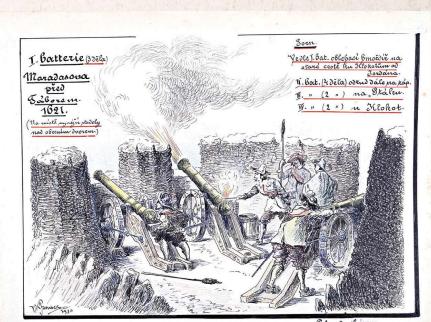

František Klier, umístění zemských úřadů a úředníků během jejich pobytu v Táboře na dnešním Žižkově náměstí, 1877

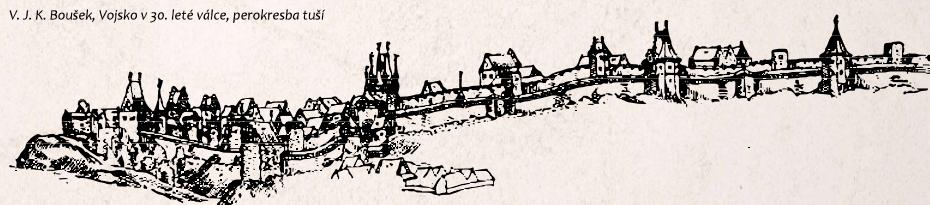
Čp. 1 Stará radnice – hlavní kancelář a komora
Čp. 5 Lichtenštejnský dům – Adam ze Šternberka, nejvyšší purkrabí pražský
Čp. 16 Hladíkovský dům – Jindřich Matyáš Thurn, karlštejnský purkrabí
Čp. 19 Žabkovský dům – Vilém Slavata, prezident komory
Čp. 22 Helmovský dům – Adam mladší z Waldštejna, nejvyšší hofmistr

V. J. K. Boušek, Vojsko v 30. letech války, perokresba tuší

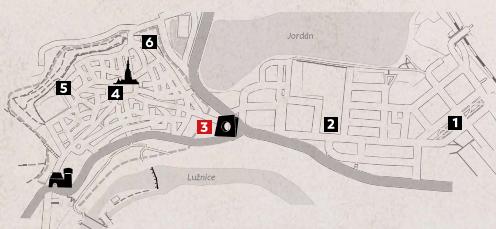
V. J. K. Boušek, I. baterie Marradasova před Táborem 1621, perokresba tuší kolorovaná akvarelem

Jan Willenberg, severovýchodní část opevnění města, rytina, 1602

Táborské panství po roce 1547

Tábor 1520–1620

kamenné město

Od založení sužovaly Tábor ničivé požáry.

Nejničivější požáry postihly město v letech 1525, 1532, 1552 a 1559. Jen v roce 1532 vyhořelo téměř celé město kromě radnice a několika domů. Žár byl tak silný, že rozrazil tři zvony v kostelní věži. O požáru z roku 1559, založeném zřejmě lidskou rukou, psali i učenci v Praze. Kvůli nepřízní počasí se jej nedařilo uhasit po tři dny, za oběť si vybral nejen 120 domů, ale také mnoho lidských životů. Obyvatelé se před „rudým kohoutem“ bránili, jak mohli. Hledali útočiště v podzemí, které rostlo hloubením sklepů.

Na radnici byla shromážděna hasičská výzbroj. Shořelé domy se již znovu stavěly z kamene a cihel, přibývalo renesančních fasád na náměstí i v přilehlých ulicích. Renesanční úprav se dočkal děkanský kostel, ba dokonce i hradby města. Nové brány zdobila bohatá přehlídká alegorických postav, další prvky včetně vodárenské věže se dočkaly alespoň psaníčkového ornamentu.

Usilovně se pracovalo na zlepšení zásobování města vodou. Už roku 1492 byla založena nádrž v údolí Košínského (Tismenického) potoka, nazvaná symbolicky Jordán. Následně táborští mistr Jan „růrmajstr“ zajistil přeprávní vody z Jordánu do městských kašen. Hlavní kašnu na Žižkově náměstí zdobil od roku 1568 sloup se sochou „rytíře“. Symbol městských práv mnozí dodnes považují za husitského hejtmana Michala Koudelu ze Žitenic, v jehož náruči prý umřel Jan Žižka. Jordán sloužil také jako rybník, ale s nevýhodami výsledky. Pro ekonomický chov oblíbených kaprů se kvůli své velikosti a hloubce příliš nehodil.

Socha rytíře Rolanda na kašni na Žižkově náměstí.
Socha rytíře byla zpodobňována také s Petrem Hromádkou z Jistebnice či Michalem Koudelou ze Žitenic.

Otázka č. 3:

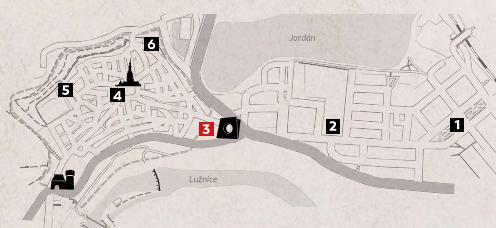
Ve kterém roce byla založena vodní nádrž Jordán?

- 1392
- 1492
- 1592

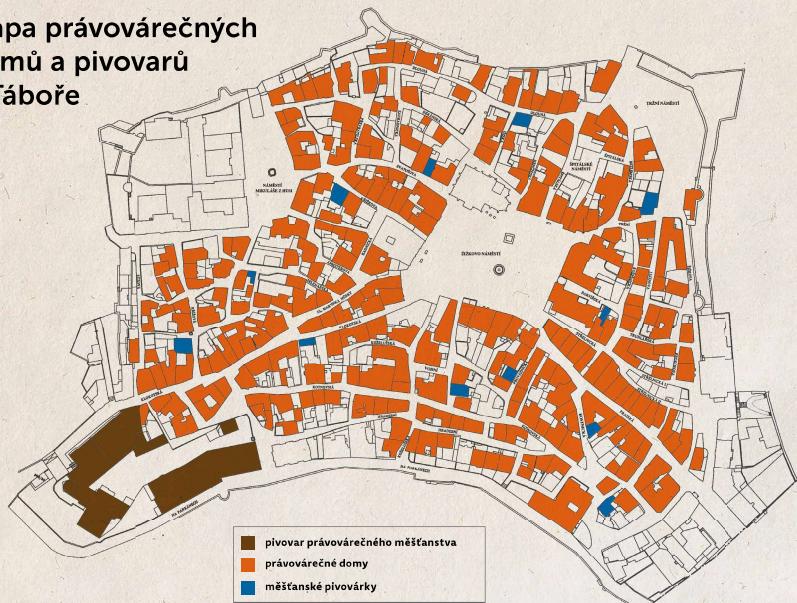
Informace:
Hrací karty lze vyzvednout na pokladně muzea nebo v ČD centru na vlakovém nádraží v Táboře.

TIP:

Zajdi se podívat k nejstarší údolní nádrži Jordán.

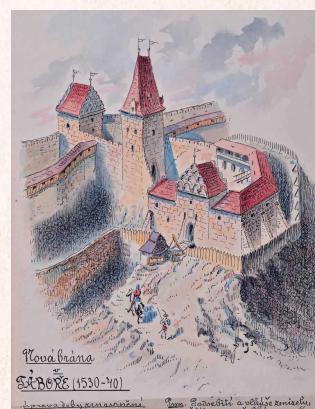
Mapa právovárečných domů a pivovarů v Táboře

Mapa právovárečných domů a pivovarů v Táboře. V průběhu 16. a 17. stol. postupně zanikaly malé pivovary, až zůstal jen jediný, městský pivovar založený v roce 1612 na hradě.

Konstantin Boušek, Starý dům v Táboře s renesanční sgrafitovou figurální výzdobou, lept

V. J. K. Boušek, Nové brány po renesanční úpravě, perokresba tuší kolorovaná akvarelem

Vodárenská věž s renesančními štíty a psaníčkovou sgrafitovou výzdobou, foto Zdeněk Prchlik

Jordánská výpust nalezená při revitalizaci nejstarší údolní nádrži ve střední Evropě

Byl jsem se s babičkou podívat v táborštích katakombách.
To byla zábava!

To nejnej katakomby,
Honzíku, nikdy se tu nepořávali
zesnulí. Sklepy sloužily především jako
sklad potravin, ale také jako útočiště
před požáry, kterých Tábor zažil
opravdu hodně. Ty nejnečistější poškily
město v 16. století.

Jejíž že měli
Táborští už čím
hasít.

To je pravda. V roce 1492 byla
založena vodní nádrž Jordán. Od té
se přes vodárenskou věž čerpala voda
do městských kašen. I přesto v roce
1532 vyhořelo téměř celé město kromě
radnice a několika domů.

Založení Jordánu si budu
pamatovat. Ve stejném roce přeci
objevil Kryštof Kolumbus Ameriku!

Tábor 1520–1620

kultura renesančního Tábora

Táborští měšťany živila především řemesla a s nimi spojený obchod. Mezi řemeslnickými cechy zaujímali čelní místa soukeníci, bohatnoucí z obchodu s Rakousy, dále postříhači, konváři, platinéři, kováři, řezníci a sladovníci. Cechy si volily obecní starší, kteří se účastnili zasedání městské rady. Vzestup řemesel nezamezil řevnílosti mezi cechy a jednotlivými mistry či tovaryši. Všichni pak pohlíželi úkosem na vzdálené písáře a učitele místní školy, často příchod z jiných koutů země.

Škola pracovala v Táboře již od husitských dob, kdy kněz Jan Čapek z Klatov vyučoval „pacholiky i děvečky“ češtinu a náboženským písňím. Od poloviny 16. století se škola dostala pod patronát pražské univerzity, odkud přicházeli vzdálení muži, kteří se často věnovali také latinské poezii. Jako básník vynikl již jejich předchůdce, táborští rodák Pavel Lucín z Helikonu. Koncem 16. století vedl školu Jan Chvátal, nejvýznamnější osobnost Tábora před Bílou horou. Učitelství zanechal, když se oženil s bohatou vdovou, stal se písářem a později purkmistrem.

Táborští elita se věnovala aktivně nejen písemnictví, ale i hudbě a zpěvu. Založila si literácké bratrstvo, v jeho čele stál dlouhá léta bohatý kupec Kašpar Menšík z Menštejna. Bratrstvo se nevěnovalo pouze duchovnímu vícehlasému zpěvu. Jeho členové se vzájemně podporovali v dobách zlých, přispívali na společný rozpočet a bratrstvo vlastnilo v Táboře dva domy č. 144 a 145 ve Vodní ulici.

Píseň o velkém ohni na Táboře r. 1559, úryvek
Co se stalo přehrozného,
všem lidem strašlivého
v městě pevném na Táboře
žel se toho tobě Bože.

Léta páně tisícího
od narození Božího
k tomu také pětistého
padesátého – devátého.

Ve čtvrtek před narozením
přečisté Marie Panny
dvě hodiny před večerem
vyšel oheň velký velmi.

Při straně fortny nad řekou
a kudy k Hradské bráně jdou
rozšířil se jest v rychlosti
větrem velikou prudkostí.

Že ve dvou neb třech hodinách
v městech tak ve všich po horách
znám byl lidu přespolnímu
po cestách pracujícímu.

Toho dne mnoho sousedů
provozujících živnost svú
po jarmarcích pracovalo
o statečky svoje příšlo.

Neb sto dvacet i pět domů
od takových velkých ohňů
ten den a noc vyhořelo
a v popel se obrátilo.

Text: Zdeněk Vybjral
Výběr a popisy obrázků: Jitka a Lenka Vandrovcovy
Reprofoto: Zdeněk Prchlík
Illustrace: Lenka Zajíčková

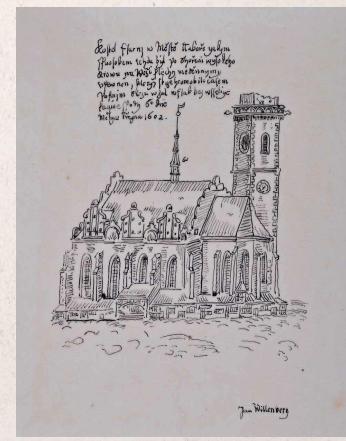
Restaurované cechovní znaky na vítězném oblouku v děčanském kostele, foto Zdeněk Prchlík

Kancionál literáckého bratrstva

Epitaf rodiny Přehořovských, olej na dřevě, 1607

V. J. Boušek, Jan Willenberg, kostel Proměnění Páně na hoře Tábor po zásahu blesku v roce 1602, perokresba tuší

HUSITSKÉ
MUZEUM
V TÁBORÉ

tábor

600
tábor 1420–2020

C MINISTERSTVO
KULTURY

TÁBOR
1420–2020